

KÖNYVSZEMLE / BOOK REVIEWS

Rodek Nóra, Bogdány Eszter, Máhr Tivadar, Rentz Tamás (2024): *Bevezetés a társadalmi innovációba* (Akadémiai Kiadó, Budapest, p. 184)

LANGERNÉ VARGA ZSÓFIA

LANGERNÉ VARGA Zsófia: doktorandusz, Soproni Egyetem, Lámfalussy Közgazdaságtudományi Kar, Széchenyi István Doktori Iskola; 9400 Sopron, Erzsébet utca 9.; zsofi.varga12@gmail.com; <https://orcid.org/0009-0006-1753-5046>

Zsófia LANGERNÉ VARGA: PhD student, István Széchenyi Economics and Management Doctoral School, Alexandre Lamfalussy Faculty of Economics, University of Sopron; Erzsébet u. 9., H-9400 Sopron, Hungary; zsofi.varga12@gmail.com; <https://orcid.org/0009-0006-1753-5046>

A társadalmi innováció egyre nagyobb szerepet játszik a 21. század komplex kihívásainak megoldásában. Ezen a dinamikusan fejlődő területen hiánypótló munkaként jelent meg 2024-ben az Akadémiai Kiadó gondozásában, négy szerző közös köteteként a "Bevezetés a társadalmi innovációba" című szakkönyv, amely a Társadalmi Innovációs Nemzeti Laboratórium (TINLAB) kutatásaira építve nyújt betekintést e sokrétű tudományterületbe. A szerzők kutatók, tervezők, innovációs és közösségi fejlesztést szolgáló projekteken szerzett tapasztalatokkal felvértezett szakemberek. Ez a multidiszciplináris háttér megalapozza a könyv egyik legfőbb értékét: a szerzők a társadalmi innovációt nem egyetlen tudományos diszciplína szűk keresztmetszetén keresztül mutatják be, hanem rendszerben, összefüggésekben, alkalmazható és mérhető keretek között elemzik. A kötet strukturált módon vezeti be az olvasót a társadalmi innováció fogalomrendszerébe, történeti fejlődésébe, alkalmazási területeibe, valamint szemléletformáló eszközt kínál a közpolitika, a civil szféra és a gazdaság szereplői számára. A mű egyik legnagyobb szakmai hozadéka, hogy a társadalmi innovációt nemcsak egyfajta idealizált célként, hanem működő rendszerekben megfigyelhető gyakorlatként tárgyalja.

A kötet hét tematikus fejezetre tagolódik, melyek a társadalmi innováció különböző dimenzióit tárják fel, logikusan felépített szerkezetben haladva az elméleti alapoktól a specifikus alkalmazási területekig. A fejezetek szisztematikusan mutatják be a társadalmi innováció értelmezését, a digitalizáció vonatkozásait, a kulturális innovációt, a helyi fejlesztéseket és a jó kormányzást, a környezeti innovációt, a munka jövőjét CSR-szemléletben, valamint a társadalmi innováció menedzsmentjét. Az olvasói tájékozódás megkönnyítése érdekében a kötet az egyes fejezetek végén tartalmazza a kapcsolódó irodalomjegyzéket.

A *társadalmi innováció értelmezése* című első fejezet kiemelkedő érdeme, hogy komplex szemléletű megközelítésben, mind a négy szerző közreműködésével alapozza meg a témát, világos fogalmi keretrendszerrel biztosítva a további fejezetekhez.

A szerzők több elméleti megközelítést is ismertetnek, köztük Phills, Howaldt és az Európai Bizottság által kidolgozott definíciókat és megközelítéseket. Ez arra utal, hogy a tanulmány nemcsak a releváns hazai és nemzetközi szakirodalmat dolgozza fel, hanem figyelmet fordít a nemzetközi szervezetek által megfogalmazott fogalmi keretek és irányelvek mélyreható elemzésére is.

Phills és szerzőtársai szerint (2008) a társadalmi innováció olyan újszerű megoldás egy társadalmi problémára, amely hatékonyabb, eredményesebb, fenntarthatóbb vagy igazságosabb, mint a már létező alternatívák, és amelynek eredményeként létrejövő érték elsősorban a társadalom egészére, nem pedig az egyénekre irányul. Ez a definíció több, egymással szorosan összefüggő kritériumot is magában foglal. Először is, az „újszerűség” (*novel solution*) kitétele az innováció alapvető feltételeként jelenik meg, amely azt jelenti, hogy a megoldásnak újként kell hatnia a célcsoport számára. Másodszor, a hatékonyság és eredményesség (*more effective, efficient*) szempontjai az innovációs megoldások minőségi fejlesztését hangsúlyozzák. Harmadszor, a definícióban explicit módon megjelenik a fenntarthatóság követelménye (*sustainable*), amely a hosszú távú környezeti és társadalmi szempontokat is beemeli az innovációs folyamatok értékelésébe. Végül pedig kiemeli a társadalmi haszon elsődlegességének elvét, a közösségi értékteremtés fontosságát, megkülönböztetve ezzel a társadalmi innovációt a piaci alapon működő, elsősorban magánérdekeket szolgáló megoldásoktól.

Számomra különösen érdekes Howaldt és Schwarz (2010) megközelítése, akik úgy vélik, egyre nagyobb a konszenzus abban a tekintetben, hogy a technológiai innováció önmagában már nem képes a társadalmi és gazdasági kihívások folyamatos kezelésére. Ugyanakkor az is látható, hogy amíg vannak olyan társadalmi innovációk, amelyek esetében a technológia nem játszik kiemelkedő szerepet (például közellátás, segélyezés, oktatási hátrányok leküzdése), addig más társadalmi innovációs területeken a technológiai támogatás elengedhetetlen (ilyen például az újrafelhasználás, újrahasznosítás). A technológia ezekben az esetekben lehet maga a társadalmi innovációt lehetővé tevő technológia vagy egy eszköz, támogató háttér, esetleg a tudásmegosztás formája, de biztosíthatja a társadalmi innováció szétterjedésének lehetőségét is.

Az Európai Bizottság meghatározása szerint: „A szociális innováció célja, hogy a munkafeltételek, az oktatás és az egészség javítása és a közösségfejlesztés, illetve a sürgető társadalmi problémák, például a szegénység és a megkülönböztetés elleni fellépés révén javulást érjen el az EU polgárai számára az élet különböző területein. A hatóságok, a civil társadalom, a tudományos élet képviselői és a vállalkozások bevonása révén Európa hathatósan kezelheti mindazokat a közös problémákat, melyek már régóta megoldásra várnak”.

A második fejezet *A digitalizáció társadalmi innovációs vonatkozásai* cím alatt, Rentz Tamás elemzésében a technológiai fejlődés társadalmi hatásainak részletes feltárására összpontosít. Különösen érdekesnek találom ezt a területet, mivel kutatásaim középpontjában a turizmusban alkalmazott digitális megoldások és innovációk állnak, amelyek szoros kapcsolatban állnak a társadalmi innováció különböző formáival is.

A fejezet nemcsak a digitalizáció által kínált lehetőségekre világít rá, hanem részletesen bemutatja annak kihívásait is. Ezek közül néhányat magam is tapasztaltam kutatóként, oktatóként, illetve szülőként. Ilyen például, hogy a személyre szabott információkhoz való hozzáférés tovább mélyítheti a társadalmi különbségeket, illetve hogy az új algoritmusok révén káros, radikális tartalmak is könnyebben láthatóvá válnak. Emellett jelentős problémát jelent a kutatók számára a „big data” adatokhoz való hozzáférés korlátozottsága, különösen a közösségi oldalakról származó információk esetében. A szerzők hangsúlyozzák, hogy a digitalizáció – akár csak más társadalmi és gazdasági folyamatok – esetében is alapvető jelentőségű a tudatosság és a tudatosítás. E tényezők hiányában ugyanis mind az előnyök, mind a hátrányok megfelelő értékelése és kezelése komoly nehézségekbe ütközik.

A szerző a további fejezetekben először a digitális gazdaság és digitális ipar fogalmait bontja ki, majd részletesen elemzi a digitalizáció társadalmi vonatkozásait, különös figyelmet szentelve annak a társadalmi innovációval való összefüggéseire. A digitalizáció és a társadalmi innováció szoros összefonódását vizsgálva a fejezet rámutat, hogy a technológiai fejlődés csak társadalmi kontextusba ágyazva válik hatékonyvá és fenntarthatóvá. A digitális megoldások létrejötte és sikeres alkalmazása kollektív alkotási folyamatokat feltételez, amelyekben a felhasználók tudása és gyakorlati tapasztalata alapvető szerepet játszik. Ennek megfelelően a digitalizáció nem csupán technológiai, hanem társadalmi átalakulást is jelent – különösen az Ipar 4.0 kontextusában –, hiszen a digitális eszközök integrációja csak tudatos, emberközpontú tervezéssel valósítható meg. A társadalmi gyakorlatok változásai ráadásul visszahatnak a digitalizáció hatékonyságára, növelve annak pozitív hatásait a környezetre és az életminőségre. A fejezet nemcsak konceptuális keretet kínál, hanem konkrét, a gyakorlatban is alkalmazható példákon keresztül világít rá a digitalizáció és társadalmi innováció kölcsönhatásaira.

Számomra a *Europe Talks* program az egyik legérdekesebb példa arra, hogyan lehet a digitalizációt a társadalmi innováció szolgálatába állítani. A kezdeményezés célja a politikai nézetkülönbségek oldása, a társadalmi megosztottság csökkentése személyes párbeszéd révén. Egy algoritmus segítségével olyan embereket kapcsolnak össze, akik közel élnek egymáshoz, ám eltérő politikai nézeteket vallanak. A résztvevők közvetlen, felvétel nélküli beszélgetései lehetőséget teremtenek a sztereotípiák lebontására, az empátia erősítésére, valamint a társadalmi bizalom növelésére. Fontos elem, hogy a beszélgetések során sem hang-, sem videófelvétel nem készül, így biztosítva a nyitott, befolyásolásmentes légkört. A

Bonni Egyetem kutatásai szerint a program hatására a résztvevők nyitottabbá válnak más vélemények iránt, a nézőpontok közelednek egymáshoz, és fejlődik a demokratikus vitakultúra. A program különlegessége abban rejlik, hogy először ötvözte ilyen módon a digitális technológiát és a személyes találkozás erejét a politikai párbeszéd előmozdítására. Az online platform rugalmasságának köszönhetően a kezdeményezés könnyen alkalmazható különböző országokban és helyi kontextusokban is. A több mint 200 000 résztvevő és a számos nemzetközi esemény jól mutatja a program skálázhatóságát és társadalmi hatékonyságát.

A *Kulturális innováció* című harmadik fejezetben Rodek Nóra és Rentz Tamás a kultúrát a társadalmi innováció egyik kulcsfontosságú katalizátoraként értelmezik, valamint a TINLAB-kutatás eredményeit is ismertetik.

A szerzők előremutató szemlélettel vizsgáltnak rá arra, miként válhat a kreatív ipar a társadalmi innováció gazdasági motorjává, különös figyelmet szentelve a kultúra és az üzleti szféra közötti együttműködésben rejlő potenciálnak. A kulturális innováció sikerességét a helyi közösségek bevonásához, azok autonómiájához, valamint kulturális kontextusának tudatos figyelembevételéhez kötik.

A kutatás egyik központi megállapítása, hogy a kulturális erőforrások és a kreatív potenciál kihasználása nélkülözhetetlen a társadalmi innováció szempontjából, ugyanakkor ezek transzfere más iparágak és a társadalmi szféra felé sok esetben nem elég hatékony. A kulturális sokszínűség azonban fontos innovációs forrás, amelyet a jövőbeli fejlődésben tudatosabban szükséges integrálni.

A hagyomány és az innováció viszonyáról végzett felmérés alapján a válaszadók többsége (67%) az innováció és a hagyomány együttes tiszteletén alapuló fejlődést tartja kívánatosnak. Mindössze a megkérdezettek 20 százaléka helyezte előtérbe kizárólag az innovációt a hagyományokkal szemben, ami jelzi a kulturális gyökerek jelentőségét az újítások elfogadásában.

A társadalmi innováció sikerének további kulcs tényezői közé tartozik az interdiszciplinaritás, az autonóm kezdeményezés (alulról jövő innovációk), valamint a közösségi kreativitás és a humán erőforrás jelenléte. A rugalmas szervezeti struktúrák és az érintettek aktív bevonása nagymértékben hozzájárulnak a társadalmi elfogadottsághoz és az innováció fenntarthatóságához.

A kutatás kitért a kreatív ipar és az üzleti szféra kapcsolatára is. A válaszadók szerint a vállalkozások nyitottsága csak korlátozott a társadalmi innovációkban, gyakran személyfüggő és erősen üzleti érdekekhez kötött. Ugyanakkor különösen a startup szektor mutat nagyobb hajlandóságot az együttműködésre. A kreatív szféra és a gazdasági szektor között egyelőre hiányoznak azok az intézményes „hidak”, amelyek hatékony együttműködéseket közvetíthetnének.

A sikertelen kulturális innovációk hátterében elsősorban az érintett közösségek bevonásának hiánya, illetve az áll, hogy kulturális-szociális sajátosságait figyelmen kívül hagyják. A válaszadók szerint az önkormányzatok támogatásának hiánya vagy külső akadályok másodlagos szerepet játszanak a projektek kudarcaiban.

Összességében a TINLAB-kutatás arra mutat rá, hogy a kulturális és a kreatív ipar szerepe a társadalmi innovációban kiemelkedő, de a siker feltétele a helyi közösségek aktív részvétele, a rugalmas és decentralizált működés, valamint a különböző szektorok közötti hatékony együttműködés elősegítése.

A negyedik fejezet – *Helyi fejlesztések, jó kormányzás* – Máhr Tivadar, Bogdány Eszter és Rentz Tamás gyakorlatorientált megközelítésében a helyi közösségek szerepének elemzésére épül, különös tekintettel a társadalmi innovációk helyi feltételrendszerére. A szerzők a TINLAB-kutatás kvalitatív, fókuszcsoportos interjúkra épülő adatait alapul véve átfogó képet adnak a helyi innovációs ökoszisztémák működéséről, valamint a jó kormányzás gyakorlati dimenzióiról. Ez a fejezet számomra rendkívül tanulságosnak bizonyult, hiszen kutatásomban a Smart City-fejlesztéseket is vizsgálom. Ezek alapja a helyi ökoszisztémák összehangolt működése, amelyben kiemelt szerepet kap a lakosság bevonása és igényeinek figyelembevétele.

Az interjúk tanúsága szerint a társadalmi innovációk sikerének egyik alapfeltétele a működőképes, együttműködésen alapuló és hiteles helyi ökoszisztéma megléte. A szakértők ugyanakkor a kihívásokra is rámutattak: a helyi önkormányzatok forrás- és szakemberhiánya, a közösségi együttműködés gyengesége, valamint a kistélepek elszigeteltsége az innovatív kezdeményezések kibontakozásának jelentős gátját jelentik. Ezeket a problémákat tovább súlyosbítják az országon belüli területi különbségek, amelyek az innovációhoz való hozzáférésben is egyenlőtlenségeket eredményeznek.

A kutatás arra is rávilágít, hogy a jó kormányzás nem kizárólag erőforrás kérdése, hanem elsősorban a helyi szereplők – köztük az önkormányzatok, civil szervezetek és gazdasági partnerek – közötti tudatos, stratégiai együttműködésen, hatékony kommunikáción és a lakosság aktív részvételén múlik. E tekintetben kulcsszerepet játszik a „jó gazda” szemlélet elterjesztése, amely a települések életét hosszú távon fenntartható módon képes szervezni.

A szerzők hangsúlyozzák, hogy a már létező jó gyakorlatok rendszerszintű megosztása és adaptálása elengedhetetlen a fejlesztések sikeréhez. Különösen indokolt a települések „élő laboratóriumként” való értelmezése, ahol a kísérletezés, az alkalmazkodás és az értékelés egyaránt intézményesült módon történhet. A vidéki térségek esetében mindez különös jelentőséggel bír, mivel a közösségi részvétel és az innovációs képesség erősítése hozzájárulhat a népességmegtartó erő növeléséhez és a helyi életminőség javításához.

Az ötödik fejezetben, amely a *Környezeti innováció* címet viseli, Rentz Tamás tudományos igényességgel tárgyalja a fenntarthatóság és az innováció lehetséges metszéspontjait. A szerző a TINLAB kutatásának eredményeit mutatja be, amely kvalitatív (fókuszcsoportos interjúk) és kvantitatív (kérdőíves felmérés) módszerekkel vizsgálta a klímaváltozás társadalmi hatásait, valamint az ezekre adott környezeti szempontú társadalmi innovációkat.

A TINLAB-kutatás fókuszcsoportos interjúi rávilágítottak arra, hogy a klímaváltozás nemcsak komoly társadalmi kihívásokat – például klímadepressziót, migrációt, generációs feszültségeket – idéz elő, hanem új, adaptív innovációkat is ösztönöz, mint az elektromobilitás, a sharing economy vagy a tudatos fogyasztás. A hatékony alkalmazkodás feltétele a társadalmi szereplők – állam, vállalatok, civil szervezetek, egyének – közötti koordinált együttműködés. Különösen fontos az oktatás, a szemléletformálás és az alulról jövő kezdeményezések támogatása, amelyeket gazdaságilag is fenntarthatóvá kell tenni. A kutatás szerint a klímavédelem társadalmi sikere a tudatos magatartás, a gazdasági ösztönzők és az intézményi háttér együttes erején múlik.

A TINLAB kérdőíves kutatása a klímaváltozás társadalmi hatásait, valamint az ezekre adott innovatív válaszokat vizsgálta. A válaszadók a legjelentősebb társadalmi következmények közé sorolták a vízhiányt, az ökoszisztémák sérülését, az egészségügyi problémák növekedését, valamint az éghajlati szélsőségek egymást erősítő hatásait. A legfontosabb válaszlépések között a megelőzés, a társadalmi tudatosítás, valamint a megfelelő jogi környezet kialakítása szerepelt.

A résztvevők szerint a társadalmi innovációt leginkább a támogató környezet, a motiváció, a szabályozás és a tudományos eredmények beépítése segítheti elő. Miközben a nagyvállalatokat, az államot és a médiát a változások alakítóiként azonosították, a civil szervezeteket, a magánszemélyeket és a KKV-kat inkább az elszenvedők oldalára sorolták.

A kutatás során számos hazai jó gyakorlatot is azonosítottak, a közösségi faültetéstől az energiaközösségeig, jelezve, hogy a helyi szintű kezdeményezések fontos szerepet játszanak a klímaváltozás társadalmi kezelésében.

Rentz hangsúlyozza, hogy a hatékony válaszlépések feltétele a társadalmi tudatosság növelése, az oktatási és szemléletformáló programok erősítése, valamint a top-down és bottom-up kezdeményezések integrált alkalmazása.

A hatodik fejezetben – *A munka jövője – CSR-szemlélet az innovációs tevékenységekben* – Rodek Nóra és Bogdány Eszter a munkaerőpiacot érintő átalakulási folyamatokat a vállalati társadalmi felelősségvállalás (CSR) szemléletével komplex megközelítésben vizsgálja. A szerzők részletes elemzést adnak a munka világában zajló társadalmi és gazdasági átalakulásokról. Különös figyelmet fordítanak a digitalizáció, a negyedik ipari forradalom és a pandémiás időszak hatásaira, valamint a kompetenciaszakadék és a foglalkoztathatóság kihívásaira. A fejezet hangsúlyozza, hogy a munkaerőpiac sikeres és fenntartható átalakításához elengedhetetlen a felsőoktatási intézmények, a gazdasági szereplők és a civil társadalom együttműködésén alapuló, adaptív és felelős innováció.

A CSR-szemlélet gyakorlati alkalmazása számos jó gyakorlattal segíti elő a vállalatok fenntartható működését, munkavállalók elégedettségét és társadalmi beágyazottságukat. A CSR-konceptió öt kulcsterülete – menedzsment, munkavállalók, környezet, társadalom, valamint termék és szolgáltatás – mentén egyaránt számos bevált, adaptálható megoldás azonosítható.

A menedzsment szintjén kiemelkedő gyakorlat a társadalmi felelősségvállalást tükröző vállalati stratégia kialakítása, a kétirányú stakeholder-kommunikáció, valamint etikai kódex bevezetése. A nem pénzügyi jelentések (mint a GRI), továbbá környezetvédelmi és minőségirányítási rendszerek (például ISO 14001, EMAS, SA8000) alkalmazása ugyancsak hozzájárul a szervezet átláthatóságához és felelős működéséhez.

A munkavállalókat érintően különösen fontos a munka és magánélet egyensúlyának biztosítása, a munkabiztonság és egészségvédelem erősítése, valamint az élethosszig tartó tanulás támogatása. A béren kívüli juttatások, a méltányos bérezés és az ösztönző rendszerek is növelik a munkavállalói lojalitást és elégedettséget.

A környezeti felelősségvállalás terén jó gyakorlatnak tekinthető a megújuló energiaforrásokra építő beruházások ösztönzése, a szelektív hulladékkezelés, az ökohatékonyság növelése, valamint a teljes termékéletciklusra kiterjedő környezeti hatásvizsgálat. A környezeti irányítási rendszerek bevezetése strukturált módon segíti a környezeti teljesítmény folyamatos javítását.

A társadalmi dimenzióban a helyi közösségekkel való aktív kapcsolatépítés, a társadalmi felelősségvállalásra irányuló befektetések (például jótékonyág, önkéntesség), valamint a fair trade elvei mentén történő üzleti kapcsolatok kialakítása emelhetők ki. Emellett hangsúlyos a civil szervezetekkel és szakszervezetekkel való együttműködés.

Végül, a termékek és szolgáltatások terén a társadalmilag felelős ellátási lánc kialakítása, a fogyasztók pontos és transzparens tájékoztatása, valamint a vevői elégedettség mérése és visszacsatolása jelent stabil alapot az ügyfélkapcsolatok és a vállalati reputáció fenntartható fejlesztéséhez.

A CSR-konceptió ilyen formában történő megvalósítását támogató CSR EMAT menedzsmenteszköz egy strukturált, értékelési szempontokra épülő módszertan, amely elősegíti a vállalatok önreflexióját, fejlődési lehetőségeinek azonosítását és a fenntarthatósági célok gyakorlati integrációját.

A társadalmi innováció menedzsmentje – Felelős kutatás és innováció című hetedik fejezetben Rodek Nóra átfogó és rendszerszintű módon vizsgálja a felelős kutatás és innováció (RRI) fogalmának kialakulását, elméleti alapjait, gyakorlati alkalmazásait és strukturális feltételeit. A szerző részletesen bemutatja, miként alakult át az etikai, jogi és társadalmi szempontokra (ELSA/ELSI) épülő megközelítés egy inkluzívabb, interdiszciplináris szemléletté, amely a tudományos közösségen túl a gazdasági és civil szereplők aktív bevonásával formálja a kutatási és innovációs folyamatokat.

A fejezet egyik fő érdeme, hogy részleteiben tárgyalja az RRI kulcselemeit – így többek között az oktatás, a nemek közötti egyenlőség, az etika, a szabad hozzáférés és a kormányzás aspektusait –, miközben hangsúlyozza az innováció társadalmi, környezeti és etikai következményeinek előzetes mérlegelésének szükségességét, különösen a rendszerszintű, együttműködésen alapuló (*co-creation*) megközelítésekben.

E megközelítés intézményi dimenziójában kiemelkedő szerepet játszanak a kutatáspolitikai szervezetek, amelyek irányelvek, szakpolitikai dokumentumok és útmutatók révén nemcsak a kutatók tájékozódását segítik, hanem olyan módszertani alapot is biztosítanak, amely ösztönzi a nyílt hozzáférés és a tudásmegosztás kultúráját. Az ilyen intézményi környezet megalapozza azt a hosszú távú strukturális átalakulást, amely szükséges az RRI elveinek széles körű gyakorlati alkalmazásához.

A kormányzási struktúrák szintjén az RRI nem egyetlen, univerzálisan alkalmazható modellt jelent, hanem rugalmas, szervezetspecifikus megoldásokat. Az új típusú szabályozások, eljárások, protokollok, kommunikációs eszközök és részvételi gyakorlatok biztosítják, hogy az RRI ne maradjon ideiglenes kezdeményezés, hanem visszafordíthatatlanul beépüljön a szervezeti működésbe. E strukturális átalakulás kulcselemei a részvételiség, a láthatóság és az átláthatóság, amelyek megerősítik a kutatás és innováció társadalmi beágyazottságát.

Az RRI elveinek érvényesítése különösen fontos a nemek közötti egyenlőség előmozdítása terén. A kutatási és innovációs tevékenységekben tapasztalható strukturális nemi egyenlőtlenségek nemcsak etikai aggályokat vetnek fel, hanem a tudományos minőség és relevancia szempontjából is komoly kockázatot jelentenek. A fejezet bemutatja, hogy az uniós szakpolitikák és felsőoktatási stratégiák egyre nagyobb hangsúlyt fektetnek a nők kutatásban való aktív részvételének elősegítésére, valamint a nemi szempontok integrálására a teljes kutatási folyamat során.

Végül, a felelős kutatás és innováció egyik alappillére az etikai reflexió, amely túlmutat a normatív szabályozásokon, és a kutatás teljes életciklusát átható, értékalapú gondolkodásmódot kíván meg. Az etikai mérlegelésnek már a projekttervezés szakaszától kezdve jelen kell lennie, különös tekintettel a társadalmi, környezeti és egészségügyi hatásokra. Az olyan eszközök, mint a jövőkutatás, a technológiaértékelés vagy a társadalmi párbeszéd, hozzájárulnak a kutatás etikai megalapozottságához, és segítik abban, hogy az innováció válaszokat adhasson a 21. század komplex társadalmi kihívásaira.

A könyv legnagyobb erőssége, hogy nem csupán elméleti síkon mozog, hanem a jó gyakorlatok bemutatásával inspirációt is nyújt az olvasóknak. A szerzők tudatosan törekszenek arra, hogy ösztönözzék a széles körű társadalmi részvételt és hozzájáruljanak a pozitív változásokhoz. A kötet a tudományos megalapozottságát közérthető nyelvezettel ötvözi, így tartalma széles olvasóközönség számára is hozzáférhetővé válik. A mű egyetlen hiányossága, hogy néhány területen bővebb nemzetközi kitekintést és összehasonlító elemzést is tartalmazhatna a globális trendek jobb megértéséhez.

A kötet értékes forrásként szolgál az innováció iránt érdeklődő szakemberek, kutatók, egyetemi hallgatók számára, valamint gyakorlati útmutatóként használható a közsféra, a civil szervezetek és a vállalati szektor azon szereplőinek, akik elkötelezettek a társadalmi problémák innovatív megoldása iránt. Külö-

nösen ajánlott településfejlesztési szakembereknek, önkormányzati döntéshozóknak, vállalati CSR-felelősöknek és mindazoknak, akik a közösségi jólét előmozdításáért tevékenykednek és nyitottak arra, hogy a társadalmi innovációt saját szakterületükön alkalmazzák.

Irodalom

- Európai Bizottság: *ESF Social Innovation+* <https://ec.europa.eu/european-social-fund-plus/hu/node/274> (Letöltés: 2025. 10.21.)
- Howaldt, J., Schwarz, M. (2010): *Social Innovation: Concepts, research fields and international trends*. https://www.asprea.org/imagenes/IMO%20Trendstudie_Howaldt_englisch_Final%20ds.pdf (Letöltés: 2025.10.21.)
- Phills, Jr., J. A., Deiglmeier, K., Miller, D. T. (2008): Rediscovering Social Innovation. *Stanford Social Innovation Review*, 4., 34–43. <https://doi.org/10.48558/GBJY-GJ47>